

www.gofin.pl

ZESZYTY METODYCZNE RACHUNKOWOŚCI DODATEK

20.08.2016 r.

ISSN 2449-9226

Dodatek nr

11

NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG

I. CHARAKTERYSTYKA NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG ORAZ ICH WYCENA NA DZIEŃ POWSTANIA	str. 3
1. Jakie wierzytelności zalicza się do należności z tytułu dostaw i usług?	str. 3
2. Wycena należności na dzień powstania oraz ich ewidencja w księgach	str. 4
3. Wycena należności z tytułu dostaw i usług wyrażonych w walutach obcych... str.	6
4. Ewidencja księgowa naliczonych i zapłaconych odsetek od należności z tytułu dostaw i usług..... str.	8
5. Kaucja gwarancyjna udzielona na dostawę usług, zatrzymana przez kontrahenta..... str.	10
6. Sprzedaż towarów kontrahentowi z Unii Europejskiej	str. 11
6.1. Warunki uznania transakcji za wewnątrzwspólnotową dostawę towarów w świetle przepisów o VAT	str. 11
6.2. Zasady księgowania przychodu z tytułu WDT oraz rozliczenia należności w walucie obcej..... str.	13
6.3. Konsekwencje braku dokumentów potwierdzających WDT..... str.	14
II. ODPISY AKTUALIZUJĄCE WARTOŚĆ NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG	str. 16
1. Utrata wartości należności	str. 16
2. Zasady ewidencji księgowej odpisów aktualizujących wartość należności	str. 17
2.1. Utworzenie odpisu aktualizującego..... str.	17
2.2. Rozwiązanie odpisu aktualizującego	str. 18

3. Analiza należności przeterminowanych w celu dokonania globalnych odpisów aktualizujących str. 20
4. Odpisy aktualizujące a ustalenie odroczonego podatku dochodowego w jednostkach osób prawnych str. 21

III. INWENTARYZACJA NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG.....str. 23

1. W jakim terminie i w jaki sposób należy przeprowadzić inwentaryzację należności? str. 23
2. Wątpliwości dotyczące inwentaryzacji drogą uzgodnienia sald str. 25
3. Potwierdzenie salda należności z osobą nieprowadzącą ksiąg rachunkowych.. str. 27
4. Weryfikacja należności spornych i wątpliwych str. 27
5. Spisanie drobnych sald należności..... str. 28

IV. WYCENA BILANSOWA I PREZENTACJA W BILANSIE NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUGstr. 29

1. Wycena należności na dzień bilansowy w kwocie wymaganej zapłaty..... str. 29
2. Wycena bilansowa należności wyrażonych w walutach obcych str. 29
3. Ujęcie należności w bilansie w zależności od tego według jakich zasad jest on sporządzony str. 30
4. Należności umorzone, przedawnione lub nieściągalne str. 31
5. Nieuregulowane należności w walucie obcej – wycena bilansowa i spisanie należności przedawnionych str. 32
 - 5.1. Wycena należności w walucie obcej na dzień bilansowy oraz bilansowa zasada ostrożności str. 32
 - 5.2. Przedawniona należność wyrażona w walucie obcej, nieobjęta odpisem aktualizującym jej wartość..... str. 34
 - 5.3. Przedawniona należność wyrażona w walucie obcej, objęta odpisem aktualizującym jej wartość str. 35

Idealny ASYSTENT dla Księgowych za 0 zł !

Nowoczesna, bezpłatna aplikacja z bezpośrednim dostępem do zasobów Gofinu z pulpitu komputera !

pobierz ZA DARMO na www.ASYSTENT.gofin.pl

Podstawowym aktem prawnym, na którym oparto wyjaśnienia zawarte w niniejszej publikacji, jest ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2016 r. poz. 1047), dalej zwana ustawą o rachunkowości.

I. CHARAKTERYSTYKA NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG ORAZ ICH WYCENA NA DZIEŃ POWSTANIA

1. Jakie wierzytelności zalicza się do należności z tytułu dostaw i usług?

Należności z tytułu dostaw i usług obejmują między innymi krajowe i zagraniczne należności związane ze sprzedażą produktów, usług, towarów, materiałów i opakowań. Do należności tych zalicza się również rozliczenia z tytułu zaliczek pobranych na poczet dostaw i usług.

Stronami w rozrachunkach z tytułu dostaw i usług są:

- nabywca rzeczy lub usługi, który w księgach rachunkowych wierzyciela (sprzedawcy) wystąpi jako dłużnik,
- sprzedawca rzeczy lub usługi, który w księgach rachunkowych dłużnika (nabywcy) wystąpi jako wierzyciel.

Do należności z tytułu dostaw i usług zalicza się również rozliczenia z tytułu:

- sprzedaży realizowanej na warunkach umowy komisji,
- wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów i eksportu towarów,
- udzielanych przez sprzedawców bonifikat, rabatów i opustów przy sprzedaży towarów, produktów i usług,
- reklamacji zgłoszonych przez nabywców do dostawców, dotyczących zrealizowanych dostaw i usług.

Nie zalicza się do tej kategorii należności wynikających ze sprzedaży rzeczowych składników aktywów trwałych (środków trwałych i środków trwałych w budowie) oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także zaliczek na poczet dostaw składników aktywów trwałych. Nie należą do rozrachunków z tytułu dostaw i usług również należności wynikające ze sprzedaży długoterminowych i krótkoterminowych aktywów finansowych, zaliczanych – w myśl ustawy o rachunkowości – do inwestycji.

Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 ust. 1 pkt 12 ustawy o rachunkowości, aktywa jednostki, w tym także należności będące ich składnikiem, to kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Do należności z tytułu dostaw i usług zalicza się wymagające zapłaty w określonej kwocie należności (również sporne, ale nieskierowane na drogę sądową) za dostarczone odbiorcom produkty (wyroby gotowe, wykonane roboty i usługi) oraz towary, pomniejszone o przyznane odbiorcom rabaty, opusty i skonta, łącznie z należnym VAT i naliczonymi odsetkami oraz zatrzymanymi przez odbiorców kaucjami gwarancyjnymi.

W rachunkowości należności z tytułu dostaw i usług mogą występować jako:

- 1) należności bezsporne – kwoty środków pieniężnych należne jednostce, zagwarantowane prawem i niekwestionowane przez dłużnika, a na dzień bilansowy potwierdzone przez niego na piśmie,

- 2) należności sporne – niezapłacone przez dłużnika kwoty, przez niego kwestionowane, co do których odmowa zapłaty jest udokumentowana na piśmie; z reguły będące przedmiotem powództwa cywilnego; przestają one być sporne po uprawomocnieniu się wyroku sądu orzekającego zapłatę przez dłużnika na rzecz wierzyciela,
- 3) należności wątpliwe – środki pieniężne prawnie należne jednostce, co do których istnieje zagrożenie, że nie zostaną wyegzekwowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub trudności z ustaleniem miejsca jego pobytu albo z innych powodów; w przeciwieństwie do należności spornych objętych odmową zapłaty należności wątpliwe nie są kwestionowane przez dłużników, ale nie zostały spłacone w terminie określonym umową,
- 4) należności przedawnione – kwoty obciążające dłużników, które po upływie terminu określonego prawem nie mogą być egzekwowane, bowiem wierzyciel utracił prawo dochodzenia ich od dłużnika w drodze powództwa cywilnego; przedawnienie roszczeń zostało uregulowane w art. 117–125 K.c.; jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, to termin przedawnienia wynosi 10 lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – 3 lata (por. art. 118 K.c.); roszczenia z tytułu sprzedaży dokonanej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy przedawniają się z upływem 2 lat (por. art. 554 K.c.); po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia (por. art. 117 K.c.),
- 5) należności nieściągalne – kwoty należne jednostce, lecz niemożliwe do wyegzekwowania, także kwoty orzeczone przez sąd; przyczyną nieściągalności należności może być zgon lub zaginięcie dłużnika, zdarzenie losowe, które pozbawiło dłużnika możliwości zapłaty, względnie inne przyczyny uniemożliwiające wyegzekwowanie należności,
- 6) należności umorzone – kwoty obciążające dłużników, co do których uprawniony organ jednostki podjął decyzję o zaniechaniu ich wyegzekwowania; umorzenie należności z tytułu dostaw towarów i usług może nastąpić w trybie art. 508 K.c., który stanowi, że zobowiązanie wygasa, gdy wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie przyjmuje; podstawą zapisu w księgach rachunkowych powinien być w takim przypadku podpisany przez strony dokument, zawierający oświadczenie wierzyciela o zwolnieniu dłużnika z obowiązku zapłaty zobowiązania oraz oświadczenie dłużnika o przyjęciu tego zwolnienia.

2. Wycena należności na dzień powstania oraz ich ewidencja w księgach

Należności – w momencie powstania – ujmuje się w księgach w wartości nominalnej, tj. w wartości faktycznie należnej od dłużnika. W przypadku należności z tytułu dostaw i usług wartość nominalna odzwierciedla wartość przychodów ze sprzedaży z uwzględnieniem podatku od towarów i usług.

Otrzymanie środków pieniężnych poprzedza zazwyczaj powstanie należności. Rozbieżność w czasie między momentem powstania należności a wpływem środków pieniężnych powoduje konieczność ewidencjonowania rozrachunków w księgach rachunkowych.

Ewidencję należności z tytułu dostaw i usług prowadzi się na koncie 20 „Rozrachunki z odbiorcami”, z ewentualnym dalszym podziałem na rozrachunki z kontrahentami krajowymi

wymi i zagranicznymi. Oznacza to, iż w praktyce do ewidencji należności z tytułu dostaw i usług mogą być stosowane konta syntetyczne w postaci:

- 20-1 „Rozrachunki z odbiorcami krajowymi”,
- 20-2 „Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi”,

W przypadku rozrachunków z kontrahentami (w tym z odbiorcami) jednostki muszą pamiętać o wymogach ustawowych dotyczących prowadzenia kont ksiąg pomocniczych (art. 17 ust. 1 ustawy o rachunkowości). Sposób i formę prowadzenia ewidencji analitycznej rozrachunków z tytułu dostaw i usług jednostka określa we własnym zakresie w dokumentacji opisującej stosowane zasady (politykę) rachunkowości, wymaganej art. 10 ust. 1 ustawy o rachunkowości. Przy czym powinna być ona prowadzona w sposób umożliwiający ustalenie – na dowolny dzień, w tym co najmniej na dzień bilansowy – wszystkich nieuregulowanych rozrachunków z każdym kontrahentem. Jest to konieczne ze względu na istniejący obowiązek uzgadniania z kontrahentami sald należności, wynikający z art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy o rachunkowości. Podział kont analitycznych powinien ponadto pozwolić na wyodrębnienie rozrachunków z jednostkami powiązanymi, jednostkami pozostałymi, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale oraz pozostałymi jednostkami.

Powstanie i zwiększenie należności księgowane jest po stronie Wn konta 20, natomiast ich zmniejszenie po stronie Ma tego konta. Przy czym należności zmniejszają m.in. ich spłaty, uznane reklamacje, bonifikaty, skonta oraz udzielone bonusy.

Należy przy tym zaznaczyć, iż podstawą księgowania rozrachunków z tytułu dostaw i usług są przede wszystkim:

- w obrocie krajowym – faktury i rachunki, a także ich korekty,
- w obrocie zagranicznym – faktury handlowe i dokumenty celne, potwierdzające wywóz towarów,
- dla udokumentowania naliczenia odsetek, zasądzonych kosztów sądowych, różnic kursowych itp. – dowody zapłaty za dostawy i usługi oraz polecenia księgowania lub noty odsetkowe.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka z o.o. „X” świadcząca usługi aranżacji wnętrz wystawiła fakturę za wykonaną usługę na kwotę:
 - a) wartość usługi w cenie sprzedaży netto: 8.000 zł,
 - b) VAT należny według stawki 23%: 1.840 zł,
 - c) należność od nabywcy: 9.840 zł.
2. Kwota należności uregulowana została przez nabywcę przelewem bankowym.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FS – dokumentująca sprzedaż usługi:			
a) wartości usługi w cenie sprzedaży netto	8.000 zł		70-0
b) VAT należny	1.840 zł		22-2
c) razem kwota należna od nabywcy	9.840 zł	20	
2. WB – zapłata należności przez nabywcę	9.840 zł	13-0	20

III. Księgowania:

Konto 70-0 „Sprzedaż usług”		Konto 22-2 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Konto imienne kontrahenta)			
	8.000 (1a)		1.840 (1b)	(1c)	9.840	9.840	(2)
Konto 13-0 „Rachunek bieżący”							
(S.p.)	15.000						
(2)	9.840						

3. Wycena należności z tytułu dostaw i usług wyrażonych w walutach obcych

W przypadku należności z tytułu dostaw i usług wyrażonych w walutach obcych konieczne jest przeliczenie ich na złote polskie według zasad określonych w art. 30 ust. 2 i 3 ustawy o rachunkowości.

W świetle art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości, wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia – o ile odrębne przepisy dotyczące środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i innych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz środków niepodlegających zwrotowi, pochodzących ze źródeł zagranicznych nie stanowią inaczej – odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań,
- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji.

Generalnie wyrażone w walutach obcych należności z tytułu dostaw i usług ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich powstania po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego

dzień wystawienia faktury. Jeżeli natomiast powyższe należności wyrażone są w walutach, dla których NBP nie ogłasza kursu, to kurs tych walut określa się w relacji do wskazanej

przez jednostkę waluty odniesienia, której kurs jest ogłaszany przez NBP (art. 30 ust. 3 ustawy o rachunkowości).

Przeliczenia na złote polskie wymaga również wpływ waluty z tytułu zapłaty należności. Stosownie do powołanych wyżej przepisów, do wyceny wpływu waluty na konto z tytułu zapłaty należności można – naszym zdaniem – przyjąć (jako kurs faktycznie zastosowany) kurs kupna banku, w którym jednostka posiada swój rachunek walutowy (kurs z tabeli kursów banku) bądź kurs średni ogłoszony dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień jej wpływu na konto.

W związku z tym, iż kurs waluty stosowany do wyceny wpłaty należności różni się z reguły od kursu przyjętego do ustalenia kwoty tej należności na dzień jej powstania, powstaną różnice kursowe na koncie rozrachunkowym. Różnice te zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych.

Tabele kursów średnich Narodowego Banku Polskiego dostępne są w serwisie www.wskazniki.gofin.pl

W omawianej kwestii należy również uwzględnić przepisy regulujące zagadnienie różnic kursowych. Różnice kursowe dla celów podatkowych ustala się na podstawie jednej z metod wskazanych w art. 9b ust. 1 updog i art. 14b ust. 1 i 2 updog, tj. na podstawie:

- 1) art. 15a updog i art. 24c updog, albo
- 2) przepisów o rachunkowości, pod warunkiem że w okresie nie krótszym niż trzy lata podatkowe, licząc od początku roku podatkowego, w którym została przyjęta ta metoda, sporządzane przez podatników sprawozdania finansowe będą badane przez podmioty uprawnione do ich badania.

Dla celów podatku dochodowego różnice kursowe ustalane zgodnie z art. 15a updog oraz art. 24c updog odnoszą się do kwot netto kosztu lub przychodu, natomiast przy ustalaniu różnic kursowych dla celów ustawy o rachunkowości uwzględniane są kwoty brutto, a więc łącznie z VAT. W efekcie różnice kursowe w części dotyczącej VAT naliczonego lub należnego ujęte w księgach rachunkowych nie stanowią kosztów lub przychodów uwzględnianych podatkowo. Takie stanowisko potwierdzają organy podatkowe, m.in. Dyrektor Izby Skarbowej w Łodzi w interpretacji indywidualnej z 5 lutego 2013 r., nr IPTPB3/423-411/12-2/KJ.

Jeżeli faktury dla kontrahentów krajowych wystawiane są w walucie obcej, to przy ich wystawianiu należy uwzględnić przepisy art. 106e ust. 11 ustawy o VAT, w których zastrzeżono, iż kwoty podatku wykazuje się zawsze w złotych. Kwoty podatku wyrażone w walucie obcej wykazuje się w złotych przy zastosowaniu zasad przeliczania na złote przyjętych dla przeliczania kwot stosowanych do określenia podstawy opodatkowania.

Wystawiając więc fakturę w walucie obcej kontrahentowi krajowemu należy pamiętać, żeby kwota podatku wyrażona była również w złotych polskich.

W myśl art. 31a ustawy o VAT, w przypadku gdy kwoty stosowane do określenia podstawy opodatkowania wyrażone są w walucie obcej, przeliczenia na złote dokonuje się według kursu średniego danej waluty obcej ogłoszonego przez NBP na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień powstania obowiązku podatkowego. Podatnik może również wybrać sposób przeliczania tych kwot na złote według ostatniego kursu wymiany opublikowanego przez Europejski Bank Centralny na ostatni dzień poprzedzający dzień powstania obowiązku podatkowego. W takim przypadku waluty inne niż euro należy przeliczyć z zastosowaniem kursu wymiany każdej z nich względem euro.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka z o.o. 21 czerwca 2016 r. sprzedała dywany (wyroby gotowe) odbiorcy krajowemu za kwotę netto: 6.600 EUR plus 23% VAT. Fakturę wystawiono 21 czerwca 2016 r. Zapłaty dokonano 28 czerwca 2016 r.
2. Do obliczeń przyjęto:
 - a) średni kurs z 20 czerwca 2016 r. (kurs przykładowy): 4,1602 zł/EUR,
 - b) średni kurs z 27 czerwca 2016 r. (kurs przykładowy): 4,1574 zł/EUR.
3. Jednostka do wpływu i rozchodu walut na rachunek walutowy stosuje kurs średni NBP z dnia poprzedzającego operację. Ponadto różnice kursowe rozlicza metodą podatkową.
4. W fakturze wykazano VAT należny w kwocie: $1.518 \text{ EUR} \times 4,1602 \text{ zł/EUR} = 6.315,18 \text{ zł}$. Tak wykazana kwota podatku stanowi dla sprzedawcy VAT należny.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FS – dokumentująca sprzedaż dywanów: a) kwota brutto: $8.118 \text{ EUR} \times 4,1602 \text{ zł/EUR} =$ b) VAT należny: $1.518 \text{ EUR} \times 4,1602 \text{ zł/EUR} =$ c) kwota netto: $6.600 \text{ EUR} \times 4,1602 \text{ zł/EUR} =$	33.772,50 zł 6.315,18 zł 27.457,32 zł	20	22-2 70-0
2. WB – wpływ zapłaty: $8.118 \text{ EUR} \times 4,1574 \text{ zł/EUR} =$	33.749,77 zł	13-1	20
3. PK – rozliczenie różnic kursowych: a) różnice kursowe od kwoty netto: $6.600 \text{ EUR} \times (4,1602 \text{ zł/EUR} - 4,1574 \text{ zł/EUR}) =$ b) różnice kursowe od kwoty VAT: $1.518 \text{ EUR} \times (4,1602 \text{ zł/EUR} - 4,1574 \text{ zł/EUR}) =$	18,48 zł 4,25 zł	75-1 75-1	20 20

III. Księgowania:

Konto 70-0 „Sprzedaż produktów”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”		Konto 22-2 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”	
	27.457,32 (1c)	(1a) 33.772,50	33.749,77 (2) 18,48 (3a) 4,25 (3b)		6.315,18 (1b)
Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Różnice kursowe kup)		Konto 75-1 „Koszty finansowe” (w analityce: Różnice kursowe n kup)	
(2) 8.118/33.749,77		(3a) 18,48		(3b) 4,25	

4. Ewidencja księgowa naliczonych i zapłaconych odsetek od należności z tytułu dostaw i usług

Odsetki za opóźnienie w zapłacie zalicza się w księgach wierzyciela – na podstawie art. 42 ust. 3 ustawy o rachunkowości – do przychodów finansowych i ujmuje zapisem:

- **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami” lub 24 „Pozostałe rozrachunki”,
- **Ma konto 75-0** „Przychody finansowe”.

Z kolei otrzymaną wpłatę dotyczącą zarówno odsetek, jak i należności głównej wierzyciel ujmuje w swoich księgach rachunkowych, zapisem:

- **Wn konto 13-0** „Rachunek bieżący”,
- **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami” lub 24 „Pozostałe rozrachunki”.

Odsetki wskazane jest udokumentować notą odsetkową (inaczej zwaną też notą obciążeniową) i ująć w księgach rachunkowych w dacie jej wystawienia, niezależnie do tego, czy została już zapłacona, stosując się tym samym do zasady memoriału. Z bilansowej zasady memoriału wynika bowiem, że w księgach rachunkowych jednostki ujmuje się wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami, dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty (por. art. 6 ust. 1 ustawy o rachunkowości).

Zwracamy uwagę, że naliczone odsetki do czasu ich otrzymania – nie stanowią przy-

chodu podatkowego. W świetle obu ustaw o podatku dochodowym do przychodów podatko-

Kalkulatory odsetek
dostępne są w serwisie
www.kalkulatory.gofin.pl

wych nie zalicza się między innymi kwot naliczonych, ale nieotrzymanych odsetek od należności (zob. art. 12 ust. 4 pkt 2 updog oraz art. 14 ust. 3 pkt 2 updog). Wierzyciel wykaże więc przychód podatkowy z tytułu odsetek dopiero w momencie ich otrzymania.

W związku z różnym momentem uznania przychodu z tytułu odsetek dla celów bilansowych i podatkowych, w księgach rachunkowych można wydzielić konta analityczne do konta syntetycznego 75-0 „Przychody finansowe” w podziale na przychody z tytułu odsetek naliczonych niezaliczanych do przychodów podatkowych oraz przychody z tytułu odsetek faktycznie otrzymanych, stanowiących przychody podatkowe.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka naliczyła kontrahentom odsetki za opóźnienia w zapłacie należności i wystawiła noty odsetkowe – odbiorcy „A” na kwotę odsetek: 792,85 zł, a odbiorcy „B” na kwotę odsetek: 2.782,45 zł.
2. Kontrahent „A” uregulował zobowiązanie z tytułu odsetek, natomiast nota odsetkowa wystawiona dla kontrahenta „B” nadal pozostaje niezapłacona.
3. Spółka ujmuje naliczone odsetki niezaliczane do przychodów podatkowych na koncie 75-0/15 oraz odsetki uzyskane (zapłacone) stanowiące przychody podatkowe na koncie 75-0/10.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto		Dla celów podatku dochodowego
		Wn	Ma	
1. Nota odsetkowa za opóźnienie w zapłacie należności – kontrahent „A” (odsetki naliczone)	792,85 zł	20	75-0/15	Nie stanowią przychodu podatkowego
2. Nota odsetkowa za opóźnienie w zapłacie należności – kontrahent „B” (odsetki naliczone)	2.782,45 zł	20	75-0/15	Nie stanowią przychodu podatkowego
3. WB – zapłata odsetek przez kontrahenta „A” oraz równoległe przeksięgowanie odsetek na konto przychodów z tytułu odsetek otrzymanych	792,85 zł 792,85 zł	13-0 75-0/15	20 75-0/10	Stanowią przychody podatkowe

III. Księgowania:

Konto 13-0 „Rachunek bieżący”			Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”			Konto 75-0/15 „Przychody finansowe z tytułu odsetek niezaliczane do przychodów podatkowych”				
(3)	792,85		(1)	792,85	792,85	(3)	(3)	792,85	792,85	(1)
			(2)	2.782,45					2.782,45	(2)
Konto 75-0/10 „Przychody finansowe z tytułu odsetek otrzymanych stanowiących przychód podatkowy”										
	792,85	(3)								

5. Kaucja gwarancyjna udzielona na dostawę usług, zatrzymana przez kontrahenta

Zgodnie z umową z nabywcą robót budowlanych, z każdej wartości netto wykazanej na fakturze 7% kwoty nie zostanie zapłacone od razu, a będzie zatrzymane jako kaucja gwarancyjna na określony czas (2 lata). Czy potrąconą kaucję ująć na koncie 84 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów”, zamiast na koncie 70-0 „Sprzedaż usług” (do czasu rozliczenia)?

Kaucja gwarancyjna to przysługujący inwestorowi rodzaj zabezpieczenia jego ewentualnych roszczeń wobec wykonawcy na wypadek niewłaściwego wykonania robót budowlanych. Zabezpieczenie to może być realizowane np. przez zatrzymanie przez inwestora części kwoty należnej wykonawcy z każdej wystawianej przez niego faktury.

Druk umowy o roboty budowlane dostępny jest w serwisie www.druki.gofin.pl w zakładce Umowy

Kaucja dla wykonawcy ma stanowić motywację do należytego wykonania robót budowlanych oraz terminowego usuwania wad

stwierdzonych w okresie rękojmi lub gwarancji. Z umowy pomiędzy stronami powinno wynikać, co kaucja zabezpiecza, w jakiej wysokości oraz na jaki okres została ustanowiona. Po określonym w umowie terminie podlega ona zwrotowi, chyba że zostanie wcześniej wykorzystana w celu pokrycia kosztów usunięcia usterek. Kaucje gwarancyjne podlegają zwrotowi najczęściej po pozytywnym odbiorze końcowym lub po upływie okresu rękojmi za wady, czy gwarancji jakości.

W sytuacji opisanej w pytaniu przychodu stanowiącego równowartość potrąconej przez inwestora kaucji nie przeksięguje się na konto 84 „Rozliczenia międzyokresowe przychodów”. Dla wykonawcy przychód będzie stanowiła pełna kwota wynikająca z faktury (wartość netto), niezależnie od faktu potrącenia przez zamawiającego przy dokonaniu wypłaty tego rodzaju zabezpieczenia.

W księgach rachunkowych zleceńbiorky (wykonawcy usług) fakturę sprzedaży usług budowlanych oraz zapłatę otrzymaną po potrąceniu kaucji można ująć zapisem:

1. Faktura sprzedaży usług budowlanych:
 - a) wartość brutto: **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
 - b) VAT należny: **Ma konto 22-2** „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”,
 - c) wartość netto: **Ma konto 70-0** „Sprzedaż usług”.
2. WB – otrzymana zapłata – po potrąceniu zatrzymanej kaucji gwarancyjnej:
 - **Wn konto 13-0** „Rachunek bieżący”,
 - **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”.

Przykład

I. Założenia:

1. Za wykonaną usługę budowlaną jednostka wystawiła fakturę sprzedaży na kwotę: 147.600 zł brutto (w tym VAT: 27.600 zł). Na rachunek bankowy jednostki tytułem zapłaty tej faktury wpłynęła kwota: 139.200 zł.

2. Zgodnie z umową, kwotę: 8.400 zł (tj. 7% wartości netto) inwestor zatrzymał na 2 lata, jako kaucję gwarancyjną.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. FS – faktura dokumentująca sprzedaż usługi budowlanej:			
a) wartość brutto	147.600 zł	20	
b) VAT należny	27.600 zł		22-2
c) wartość usługi w cenie netto: 147.600 zł – 27.600 zł =	120.000 zł		70-0
2. WB – wpływ należności od kontrahenta po potrąceniu kaucji	139.200 zł	13-0	20

III. Księgowania:

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”			Konto 22-2 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”			Konto 70-0 „Sprzedaż usług”		
(1a)	147.600	139.200 (2)		27.600 (1b)			120.000	(1c)
(S.k.)	8.400							
Konto 13-0 „Rachunek bieżący”								
(2)	139.200							

W wyniku potrącenia kaucji z kwoty należnej za wykonane usługi budowlane na koncie 20 „Rozrachunki z odbiorcami” pozostanie nierozliczone saldo z kontrahentem. Czy saldo to pozostawić na koncie 20, czy przeksięgować na konto 24 „Pozostałe rozrachunki”? W jakiej pozycji bilansu należy je ujmować – czy jako należności z tytułu dostaw i usług, czy jako inne?

Zatrzymaną przez kontrahenta (odbiorcę usługi) kwotę zabezpieczenia pozostawia się na koncie rozrachunkowym prowadzonym dla danego odbiorcy – widnieć ona będzie jako saldo Wn konta 20 „Rozrachunki z odbiorcami” do dnia zakończenia gwarancji (tj. rozliczenia potrąconej kaucji gwarancyjnej).

Kaucja zatrzymana przez inwestora na pokrycie kosztów usunięcia wad bądź usterek stanowi zatem należność z tytułu dostaw i usług. W bilansie sporządzonym według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości wykazuje się ją w aktywach w pozycji B.II.1 lit. a) lub B.II.2 lit. a) bądź B.II.3 lit. a), z podziałem na należności o okresie spłaty do 12 miesięcy i powyżej 12 miesięcy.

6. Sprzedaż towarów kontrahentowi z Unii Europejskiej

6.1. Warunki uznania transakcji za wewnątrzwspólnotową dostawę towarów w świetle przepisów o VAT

Definicję wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów (WDT) określono w art. 13 ust. 1 ustawy o VAT. W świetle tego przepisu, przez WDT rozumie się wywóz towarów z terytorium kraju w wykonaniu czynności opodatkowanych na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej inne niż terytorium kraju, gdy spełnione są dodatkowe warunki określone w tej ustawie.

Co do zasady WDT podlega opodatkowaniu według stawki podatku 0%. Przy czym, na podstawie art. 42 ust. 1 ustawy o VAT, stawkę tę można zastosować pod warunkiem, że:

- 1) podatnik dokonał dostawy na rzecz nabywcy posiadającego właściwy i ważny numer identyfikacyjny dla transakcji wewnątrzwspólnotowych, nadany przez państwo członkowskie właściwe dla nabywcy, zawierający dwuliterowy kod stosowany dla podatku od wartości dodanej,
- 2) podatnik przed upływem terminu do złożenia deklaracji podatkowej za dany okres rozliczeniowy, posiada w swojej dokumentacji dowody, że towary będące przedmiotem wewnątrzwspólnotowej dostawy zostały wywiezione z terytorium kraju i dostarczone do nabywcy na terytorium państwa członkowskiego inne niż terytorium kraju,
- 3) podatnik składając deklarację podatkową, w której wykazuje tę dostawę towarów, jest zarejestrowany jako podatnik VAT UE.

Dowodami, o których mowa w pkt. 2, potwierdzającymi dokonanie WDT są, na podstawie art. 42 ust. 3 ustawy o VAT, następujące dokumenty:

- dokumenty przewozowe otrzymane od przewoźnika (spedytora) odpowiedzialnego za wywóz towarów z terytorium kraju, z których jednoznacznie wynika, że towary zostały dostarczone do miejsca ich przeznaczenia na terytorium państwa członkowskiego inne niż terytorium kraju, w przypadku gdy przewóz towarów jest zlecany przewoźnikowi (spedytorowi),
- specyfikacja poszczególnych sztuk ładunku.

W przypadku gdy wywóz towarów w ramach WDT dokonywany jest bezpośrednio własnym środkiem transportu podatnika (sprzedawcy) lub nabywcy, podatnik powinien posiadać, oprócz specyfikacji poszczególnych sztuk ładunku, także dokument zawierający co najmniej dane, o których mowa w art. 42 ust. 4 ustawy o VAT, tj. dane dostawcy i nabywcy, adres dostawy (gdy jest on inny niż adres siedziby działalności gospodarczej) lub miejsce zamieszkania nabywcy, określenie towarów i ich ilości, potwierdzenie przyjęcia towarów przez nabywcę, rodzaj oraz numer rejestracyjny środka transportu (numer lotu, jeśli towary są przewożone środkami transportu lotniczego).

Jeżeli z wyżej wymienionych dokumentów nie wynika jednoznacznie, że towar dostarczono do nabywcy, to dowodami na jego dostarczenie mogą być również inne dokumenty wymienione w art. 42 ust. 11 ustawy o VAT, w tym w szczególności:

- korespondencja handlowa z nabywcą, w tym jego zamówienie,
- dokumenty dotyczące ubezpieczenia lub kosztów frachtu,
- dokument potwierdzający zapłatę za towar, z wyjątkiem przypadków, gdy dostawa ma charakter nieodpłatny lub zobowiązanie jest realizowane w innej formie, w takim przypadku inny – dokument stwierdzający wygaśnięcie zobowiązania,
- dowód potwierdzający przyjęcie przez nabywcę towaru na terytorium państwa członkowskiego innym niż terytorium kraju.

W związku z dokonaną czynnością sprzedaży, dostawca towarów (produktów) wystawia fakturę dokumentującą WDT.

Obowiązek podatkowy w WDT powstaje – co do zasady – z chwilą wystawienia faktury przez podatnika, nie później jednak niż 15. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano tej dostawy. Jeśli WDT wykonywana jest w sposób ciągły przez okres dłuższy niż miesiąc, to dostawę tę uważa się za dokonaną z upływem każdego miesiąca do czasu zakończenia dostawy tych towarów (por. art. 20 ust. 1 i ust. 1a ustawy o VAT).

Co istotne w przypadku, gdy przed dokonaniem dostawy towarów w ramach WDT podatnik otrzyma od nabywcy całość lub część zapłaty za ten towar, to nie będzie on zobowiązany do wykazania z tego tytułu VAT należnego. Oznacza to również, że otrzymanie zaliczki

od kontrahenta zagranicznego na poczet WDT nie jest w świetle obowiązujących przepisów dokumentowane fakturą (por. art. 106b ust. 1 pkt 4 ustawy o VAT).

6.2. Zasady księgowania przychodu z tytułu WDT oraz rozliczenia należności w walucie obcej

Przychód z tytułu WDT powstaje na ogólnych zasadach, to znaczy po dostarczeniu towarów – czyli w dacie zrealizowania dostawy. Ujmuje się go w księgach rachunkowych na podstawie wystawionej faktury na koncie „Sprzedaż produktów” lub „Sprzedaż towarów” oraz drugostronnie na koncie „Rozrachunki z odbiorcami”, jako należność od odbiorcy, zapisem:

- **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- **Ma konto 70-0** „Sprzedaż produktów” lub 73-0 „Sprzedaż towarów” (w analityce: WDT).

Należy zauważyć, że faktury dokumentujące WDT zazwyczaj wystawiane są w walucie obcej. Dlatego też, przed ich ujęciem w księgach rachunkowych, wartości wykazane na tych fakturach trzeba przeliczyć na złote według odpowiedniego kursu waluty.

Zgodnie z art. 21 ust. 3 ustawy o rachunkowości, dowód księgowy opiewający na waluty obce powinien zawierać przeliczenie ich wartości na walutę polską według kursu obowiązującego w dniu przeprowadzenia operacji gospodarczej. Wynik przeliczenia zamieszcza się bezpośrednio na dowodzie, chyba że system przetwarzania danych zapewnia automatyczne przeliczenie walut obcych na walutę polską, a wykonanie tego przeliczenia potwierdza odpowiedni wydruk.

Dla celów bilansowych i potrzeb podatku dochodowego przychód ze sprzedaży wyrażony w walucie obcej przelicza się na złote według kursu średniego NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury (por. art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości oraz art. 12 ust. 2 updog i art. 11a ust. 1 updog).

Z kolei dla celów VAT kwoty wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote według:

- średniego kursu NBP ogłoszonego na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień powstania obowiązku podatkowego lub
- odpowiedniego kursu Europejskiego Banku Centralnego (EBC) opublikowanego na ostatni dzień poprzedzający dzień powstania obowiązku podatkowego (zob. art. 31a ustawy o VAT).

Jeśli faktura dotycząca WDT zostanie wystawiona w dniu wydania towarów, to jednostka przeliczy tę transakcję po kursie z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury. Będzie to kurs obowiązujący zarówno dla celów bilansowych, jak i podatkowych, o ile dla celów VAT jednostka nie zastosuje kursu EBC.

Zwracamy uwagę, że gdy na rachunek jednostki wpłynie należność od kontrahenta zagranicznego, to należy ją również wycenić według zasad określonych w art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości. Zazwyczaj kurs waluty przyjęty do wyceny przychodu i powstania należności różni się od kursu zastosowanego w dniu wpływu należności na rachunek bankowy. Stąd powstają różnice kursowe na rozrachunkach, które zalicza się do przychodów bądź kosztów finansowych.

Przykład

I. Założenia:

1. *Spółka z o.o. 3 czerwca 2016 r. sprzedała towary o wartości: 15.000 EUR kontrahentowi z Francji. Tego samego dnia wystawiła fakturę dokumentującą sprzedaż.*

2. Przychód z tytułu WDT wyceniono według średniego kursu NBP z 2 czerwca 2016 r., który wynosił: 4,1392 zł/EUR (kurs przykładowy). Zatem przychód z tytułu WDT wynosił: 62.088 zł.
3. Kontrahent francuski uregulował należność 24 czerwca 2016 r., przelewając 15.000 EUR na rachunek walutowy spółki. Otrzymałą należność jednostka wyceniła po średnim kursie NBP z 23 czerwca 2016 r., który wynosił: 4,1587 zł/EUR (kurs przykładowy). Spółka rozliczyła należność i ustaliła różnice kursowe na rozrachunkach z tym kontrahentem.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. Faktura WDT – sprzedaż towaru: 15.000 EUR × 4,1392 zł/EUR =	62.088,00 zł	20	73-0
2. WB – uregulowanie należności: 15.000 EUR × 4,1587 zł/EUR =	62.380,50 zł	13-1	20
3. PK – ustalenie różnicy kursowej na rozrachunkach: 15.000 EUR × (4,1587 zł/EUR – 4,1392 zł/EUR) =	292,50 zł	20	75-0

III. Księgowania:

Konto 13-1 „Rachunek walutowy”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Kontrahent francuski)		Konto 73-0 „Sprzedaż towarów” (w analityce: WDT)	
(2) 15.000/62.380,50		(1) 62.088,00	62.380,50 (2)		62.088,00 (1)
		(3) 292,50			
Konto 75-0 „Przychody finansowe”					
	292,50 (3)				

6.3. Konsekwencje braku dokumentów potwierdzających WDT

Według art. 42 ust. 12 ustawy o VAT, podatnicy którzy nie posiadają dokumentów potwierdzających dostarczenie towarów do nabywcy przed upływem terminu do złożenia deklaracji za okres miesięczny (kwartalny), nie wykazują tej dostawy w ewidencji za ten okres. Podatnik VAT rozliczający się miesięcznie, który nie będzie posiadał dowodów na dostarczenie towarów nabywcy, nie wykaże WDT, ani w rozliczeniu za miesiąc dokonania dostawy, ani w rozliczeniu za drugi w kolejności miesiąc. Dopiero w rozliczeniu za trzeci miesiąc po miesiącu dokonania dostawy wykaże WDT ze stawką właściwą dla dostawy danego towaru na terytorium kraju, jeżeli do terminu złożenia deklaracji za ten miesiąc nadal nie posiada stosownych dokumentów.

W przypadku podatników rozliczających VAT za okresy kwartalne, obowiązek opodatkowania WDT według stawki krajowej wystąpi w kwartale następującym po kwartale, w którym powstał obowiązek podatkowy (dokonano dostawy), o ile oczywiście do terminu złożenia tej deklaracji podatnik nie posiada dokumentów potwierdzających dostarczenie towarów do nabywcy.

Przy czym należy zaznaczyć, że kwotę VAT należnego od takiej dostawy oblicza się rachunkiem „w stu”. To znaczy, że wysokość podatku należnego ustala się według wzoru:

$$(\text{kwota brutto} \times \text{stawka podatku}) / (100 + \text{stawka podatku})$$

Zwracamy uwagę, że otrzymanie dokumentów w terminie późniejszym, niż wynika to z art. 42 ust. 12 ustawy o VAT, upoważnia podatnika do wykazania w ewidencji WDT ze stawką 0% w rozliczeniu za miesiąc (kwartał), w którym dokonano dostawy oraz do dokonania korekty deklaracji podatkowej i informacji podsumowującej (art. 42 ust. 12a ustawy o VAT).

W ewidencji księgowej brak dokumentów potwierdzających WDT wiąże się z wyksięgowaniem przychodu ze sprzedaży z tytułu WDT w kwocie brutto i zaksięgowaniem VAT należnego i przychodu ze sprzedaży krajowej w wartości netto, zapisem:

- 1) korekta przychodu WDT (wartość brutto): **Wn konto 73-0** „Sprzedaż towarów” lub 70-0 „Sprzedaż produktów” (w analityce: WDT),
- 2) VAT należny: **Ma konto 22-2** „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”,
- 3) przychód ze sprzedaży – wartość netto (dostawa krajowa): **Ma konto 73-0** „Sprzedaż towarów” lub 70-0 „Sprzedaż produktów” (w analityce: Sprzedaż krajowa).

Wpływ do jednostki w późniejszym terminie dokumentów uprawniających do zastosowania stawki 0% z tytułu WDT skutkuje dokonaniem w ewidencji księgowej zapisów odwrotnych do tych przedstawionych powyżej.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka 18 marca 2016 r. sprzedała kontrahentowi z Hiszpanii towary o wartości 10.000 EUR. Fakturę wystawiła tego samego dnia. Przychód ze sprzedaży z tytułu WDT przeliczyła po kursie średnim NBP z 17 marca 2016 r., który wynosił: 4,2065 zł/EUR (kurs przykładowy). Wartość przychodu z tytułu WDT wyniosła: 42.065 zł.
2. Dokumenty potwierdzające WDT spółka otrzymała 9 lipca 2016 r. W związku z tym, nie wykazała WDT w deklaracji VAT za marzec oraz kwiecień. Z kolei w deklaracji za maj wykazała tę sprzedaż jako krajową ze stawką 23%. Po otrzymaniu dokumentów (w lipcu) spółka skorygowała deklaracje VAT za marzec i maj.
3. Dla uproszczenia zaksięgowano łącznie operacje gospodarcze dotyczące kilku różnych miesięcy.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. Faktura WDT – sprzedaż towarów: $10.000 \text{ EUR} \times 4,2065 \text{ zł/EUR} =$	42.065,00 zł	20	73-0
2. PK – korekta dostawy z powodu niespełnienia warunków określonych w ustawie o VAT (art. 42 ust. 12):			
a) wartość brutto WDT	42.065,00 zł	73-0	
b) VAT należny liczony metodą „w stu”: $(42.065 \text{ zł} \times 23\%) : 123\% =$	7.865,81 zł		22-2
c) przychód ze sprzedaży w kraju: $42.065 \text{ zł} - 7.865,81 \text{ zł} =$	34.199,19 zł		73-0
3. PK – korekta księgowania z punktu 2 w miesiącu otrzymania dokumentów uprawniających do zastosowania stawki 0%:			
a) sprzedaż WDT	42.065,00 zł		73-0
b) korekta VAT należnego	7.865,81 zł	22-2	
c) korekta przychodu ze sprzedaży w kraju	34.199,19 zł	73-0	

III. Księgowania:

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Kontrahent hiszpański)		Konto 22-2 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”				Konto 73-0 „Sprzedaż towarów” (w analityce: WDT)			
(1)	42.065,00	(3b)	7.865,81	7.865,81	(2b)	(2a)	42.065,00	42.065,00	(1)
								42.065,00	(3a)
Konto 73-0 „Sprzedaż towarów” (w analityce: Sprzedaż krajowa)									
(3c)	34.199,19	34.199,19	(2c)						

II. ODPISY AKTUALIZUJĄCE WARTOŚĆ NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG

1. Utrata wartości należności

Niemal każda jednostka zetknęła się w swojej praktyce gospodarczej z należnościami wątpliwymi, czyli takimi, co do których nie ma pewności, że zostaną zapłacone.

W przypadku należności, których spłata przez nabywców jest zagrożona, bądź wyegzekwowanie ich może przysparzać jednostce trudności lub jest niemożliwe, następuje utrata wartości użytkowej tych należności i w związku z tym ich wartość w księgach rachunkowych wymaga aktualizacji.

W świetle ustawy o rachunkowości trwała utrata wartości zachodzi wtedy, gdy istnieje duże prawdopodobieństwo, że kontrolowany przez jednostkę składnik aktywów (tutaj: należność z tytułu dostaw i usług) nie przyniesie w przyszłości w znaczącej części lub w całości przewidywanych korzyści ekonomicznych. Utrata wartości uzasadnia więc dokonanie w księgach rachunkowych odpisu aktualizującego, doprowadzającego wartość należności wynikającą z ksiąg rachunkowych do ich realnej wartości, czyli prawdopodobnej dościągnięcia kwoty. Odpisy aktualizujące wartość należności – według art. 35b ust. 1 ustawy o rachunkowości – tworzy się w przypadku:

- należności od dłużników postawionych w stan likwidacji lub w stan upadłości oraz w stosunku do których zostało otwarte postępowanie restrukturyzacyjne lub został złożony wniosek o zatwierdzenie układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu – do wysokości należności nieobjętej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności, zgłoszonej likwidatorowi lub sędziemu-komisarzowi w postępowaniu upadłościowym lub umieszczonej w spisie wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym,
- należności od dłużników w przypadku oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek dłużnika nie wystarcza lub jedynie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego – w pełnej wysokości należności,
- należności kwestionowanych przez dłużników oraz z których zapłatą dłużnik zalega, a według oceny sytuacji majątkowej i finansowej dłużnika spłata należności w umownej kwocie nie jest prawdopodobna – do wysokości niepokrytej gwarancją lub innym zabezpieczeniem należności,
- należności stanowiących równowartość kwot podwyższających należności, w stosunku do których uprzednio dokonano odpisu aktualizującego – w wysokości tych kwot, do czasu ich otrzymania lub odpisania,

- należności przeterminowanych lub nieprzeterminowanych o znacznym stopniu prawdopodobieństwa nieściągalności, w przypadkach uzasadnionych rodzajem prowadzonej działalności lub strukturą odbiorców – w wysokości wiarygodnie oszacowanej kwoty odpisu, także ogólnego, na nieściągalne należności.

Odpisy aktualizujące tworzy się na te należności, których zapłata w ocenie jednostki jest zagrożona. Jednostka samodzielnie podejmuje decyzję, które należności będą podlegać odpisom aktualizującym i w jakiej wysokości. Przepisy ustawy o rachunkowości nie wskazują bowiem szczegółowo w jakiej kwocie powinien być tworzony odpis, jedynie podają górną ich granicę, tj. na przykład w pełnej wysokości należności, czy do wysokości należności nieobjętej gwarancją lub innym zabezpieczeniem.

W związku z tym, iż ustawa o rachunkowości wskazuje jedynie na ogólne zasady tworzenia odpisów aktualizujących, określenie zasad szczegółowych stosowanych przez jednostkę należy do jej kierownictwa. Przyjęte zasady postępowania w odniesieniu do odpisów aktualizujących powinny być opisane przez jednostkę w jej polityce rachunkowości.

2. Zasady ewidencji księgowej odpisów aktualizujących wartość należności

2.1. Utworzenie odpisu aktualizującego

Odpisy aktualizujące wartość należności dokonywane zgodnie z art. 35b ustawy o rachunkowości ujmują się na koncie 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności”. Utworzone odpisy obciążają pozostałe koszty operacyjne w odniesieniu do wartości nominalnej należności oraz koszty finansowe w odniesieniu do naliczonych odsetek (zob. art. 35b ust. 2 ustawy o rachunkowości).

W księgach rachunkowych utworzony odpis ujmują się zapisem:

- 1) odpis aktualizujący wartość należności głównej:
 - **Wn konto 76-1** „Pozostałe koszty operacyjne”,
 - **Ma konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”,
- 2) odpis aktualizujący wartość odsetek od należności:
 - **Wn konto 75-1** „Koszty finansowe”,
 - **Ma konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”.

Przykład

Odpis aktualizujący wartość należności od dłużnika w upadłości

I. Założenia:

1. Spółka otrzymała informację o postawieniu dłużnika w stan upadłości. Wartość należności od tego dłużnika nie była objęta gwarancją, ani innym zabezpieczeniem. Należność objęta ryzykiem niespłacalności wynosi: 11.070 zł brutto.

2. Jednostka oceniła, że prawdopodobieństwo nieodzyskania należności wynosi 60% i utworzyła odpis aktualizujący wartość tej należności w wysokości: 6.642 zł (tj. $11.070 \text{ zł} \times 60\%$).

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – utworzenie odpisu aktualizującego wartość należności od dłużnika będącego w upadłości	6.642 zł	76-1	28

III. Księgowania:

Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne”		Konto 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”	
(1)	6.642		6.642 (1)	(S.p.)	11.070

Wartość należności ujętej na koncie 20 pomniejsza utworzony odpis aktualizujący na koncie 28. Zatem realna wartość należności w księgach rachunkowych wynosi obecnie: $11.070 \text{ zł} - 6.642 \text{ zł} = 4.428 \text{ zł}$.

2.2. Rozwiązanie odpisu aktualizującego

W przypadku ustania przyczyny, dla której dokonano wcześniej odpisu aktualizującego wartość należności, równowartość całości lub odpowiedniej części dokonanego odpisu aktualizującego zalicza się odpowiednio do pozostałych przychodów operacyjnych lub przychodów finansowych (zob. art. 35c ustawy o rachunkowości).

Odpis aktualizujący pozostaje w księgach rachunkowych tak długo, jak długo istnieje szansa na odzyskanie należności, której dotyczy. Jeśli uprzednio dokonane odpisy okazują się zbędne, to nie później niż na dzień bilansowy, należy je odpowiednio skorygować, doprowadzając stan należności do ich realnej wartości.

Jeśli rozliczenie odpisu aktualizującego następuje na skutek spłaty należności objętej odpisem, to zarachowania do przychodów – zgodnie z art. 35c ustawy o rachunkowości – dokonuje się równolegle z otrzymaniem wpłaty, zapisem:

- 1) uregulowanie całości bądź części należności podlegającej wcześniej aktualizacji:
 - **Wn konto 13-0** „Rachunek bieżący”,
 - **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- 2) rozwiązanie wcześniej dokonanego odpisu aktualizującego w całości bądź w odpowiedniej części dotyczącego należności głównej:
 - **Wn konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”,
 - **Ma konto 76-0** „Pozostałe przychody operacyjne”,
- 3) rozwiązanie uprzednio dokonanego odpisu aktualizującego w całości bądź w odpowiedniej części dotyczącego odsetek:
 - **Wn konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”,
 - **Ma konto 75-0** „Przychody finansowe”.

Należności przedawnione, umorzone lub nieściągalne, które nie zostaną już uregulowane i w związku z tym nie mogą być uznane za realne, zmniejszają dokonane uprzednio odpisy

aktualizujące ich wartość. Natomiast należności, które nie były wcześniej objęte odpisem aktualizującym lub dokonano odpisów w niepełnej wysokości, wyksięgowuje się z ewidencji bilansowej odpowiednio w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych lub kosztów finansowych (zob. art. 35b ust. 3 i 4 ustawy o rachunkowości). Ewidencja w księgach rachunkowych może przebiegać następująco:

- 1) w sytuacji gdy wcześniej utworzono odpis aktualizujący wartość należności:
 - **Wn konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”,
 - **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- 2) w sytuacji gdy nie utworzono odpisu aktualizującego wartość należności:
 - **Wn konto 76-1** „Pozostałe koszty operacyjne” lub 75-1 „Koszty finansowe”,
 - **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”.

Przykład

Rozwiązanie zbędnych odpisów aktualizujących wartość należności

I. Założenia:

1. Spółka z o.o. otrzymała postanowienie sądu o ukończeniu postępowania upadłościowego dłużnika „C” bez zaspokojenia należności. W związku z tym wyksięgowała utworzony w ubiegłym roku odpis aktualizujący wartość tej należności w wysokości całej należności w kwocie: 21.450 zł.
2. Jednostka otrzymała częściową spłatę należności od dłużnika „B” w wysokości: 12.000 zł. Odpis aktualizujący wartość tej należności utworzony w księgach rachunkowych wynosi: 50.000 zł.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – wyksięgowanie nieściągalnej należności od dłużnika „C” objętej wcześniej odpisem aktualizującym	21.450 zł	28	20
2. WB – zapłata części należności przez dłużnika „B”	12.000 zł	13-0	20
3. PK – wyksięgowanie odpisu dotyczącego uregulowanej części należności	12.000 zł	28	76-0

III. Księgowania:

Konto 13-0 „Rachunek bieżący”				Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Odbiorca „B”)				Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Odbiorca „C”)			
(2)	12.000			(S.p.)	50.000	12.000	(2)	(S.p.)	21.450	21.450	(1)
Konto 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności” (w analityce: Należności od odbiorcy „B”)				Konto 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności” (w analityce: Należności od odbiorcy „C”)				Konto 76-0 „Pozostałe przychody operacyjne”			
(3)	12.000	50.000	(S.p.)	(1)	21.450	21.450	(S.p.)			12.000	(3)

W sytuacji przedstawionej w przykładzie jednostka wyksięgowała nieściągalną już należność od dłużnika „C” w wysokości: 21.450 zł. Z kolei należność od dłużnika „B” została

częściowo uregulowana, zmniejszyła się więc kwota należności pozostała do zapłaty oraz wielkość odpisu aktualizującego.

3. Analiza należności przeterminowanych w celu dokonania globalnych odpisów aktualizujących

Jesteśmy spółką z o.o. świadczącą usługi telekomunikacyjne, w której znaczną część odbiorców stanowią osoby fizyczne. Czy dokonując na dzień bilansowy aktualizacji należności możemy dokonać łącznego odpisu aktualizującego i czy wysokość odpisu powinna być uzależniona od stopnia przeterminowania należności?

Jednostki zobowiązane są wyceniać na koniec roku obrotowego składniki majątku, w tym należności. Analizuje się wtedy każdą należność z osobna i ocenia sytuację dłużnika, jego możliwości spłaty, po to by ustalić czy wartość danej należności objąć odpisem aktualizującym. Niekiedy jednak można dokonać odpisów aktualizujących w odniesieniu do pewnej jednorodnej grupy należności. Dotyczy to np. jednostek energetyki, gazownictwa, świadczących usługi telekomunikacyjne, obsługujących wiele tysięcy jednostek prowadzących działalność gospodarczą i osób fizycznych. W takim przypadku zastosowanie indywidualnego podejścia do aktualizacji należności może być uciążliwe i jednocześnie nieoptyczne ze względu na nakład pracy potrzebny do oceny sytuacji finansowej każdego dłużnika.

Możliwość stosowania ogólnych (globalnych) odpisów aktualizujących przewiduje art. 35b ust. 1 pkt 5 ustawy o rachunkowości w odniesieniu do należności przeterminowanych lub nieprzeterminowanych o znacznym stopniu prawdopodobieństwa nieściągalności, jeżeli jest to uzasadnione rodzajem prowadzonej działalności lub strukturą odbiorców.

Ustawa o rachunkowości nie określa w jaki sposób dokonuje się oszacowania kwoty globalnych odpisów. Co do zasady powinno to wynikać z polityki rachunkowości jednostki. W praktyce najczęściej uzależnia się wysokość odpisu od stopnia przeterminowania należności lub też wielkości sprzedaży.

Dlatego, jeśli przyczyną dokonywania odpisów aktualizujących jest przeterminowanie należności, to analizując prawdopodobieństwo nieściągalności tych należności, jednostki sporządzają ich zestawienie, zawierające tzw. wiekowanie należności w przedziałach, np. przeterminowane do 30 dni, od 31 do 90 dni, od 91 do 180 dni, od 181 do 360 dni i więcej. Następnie – dysponując danymi historycznymi i bieżącymi informacjami – ustalają okres przeterminowania, po przekroczeniu którego dokonują odpisów aktualizujących.

Przykładowo jednostki mogą ustalić, iż należności przeterminowane powyżej:

- 30 dni – spłacane są zazwyczaj w 90%, dlatego odpis aktualizujący wynosi: 10%,
- 60 dni – spłacane są zazwyczaj w 70%, dlatego odpis aktualizujący wynosi: 30%,
- 180 dni – spłacane są zazwyczaj w 50%, dlatego odpis aktualizujący wynosi: 50%,
- 360 dni – prawdopodobieństwo spłaty jest bardzo niskie, dlatego odpis wynosi: 100%.

Przy tzw. analizie wiekowej płatności należy brać pod uwagę ustalone terminy zapłaty. Co ważne, do należności o istotnym poziomie wartości nie powinno się podchodzić standardowo i każdy taki występujący przypadek powinien być rozpatrywany oddzielnie.

Przykład

Spółka z o.o. świadcząca usługi telekomunikacyjne wyróżnia kilka grup odbiorców, w odniesieniu do których tworzy globalne odpisy aktualizujące, opierając się na analizie stopnia przeterminowania tej grupy należności. W swojej polityce (zasadach) rachunkowości przyjęła, że dla należności z tytułu dostaw i usług od odbiorców indywidualnych przeterminowanych powyżej:

- 30 dni – odpis aktualizujący wynosi: 10%,
- 60 dni – odpis aktualizujący wynosi: 30%,
- 180 dni – odpis aktualizujący wynosi: 50%,
- 360 dni – odpis aktualizujący wynosi: 100%.

Na dzień bilansowy stan należności i wartość dokonanych odpisów przedstawiały się następująco:

Wyszczególnienie	Wartość ogółem (w zł)	Należności nieprzeterminowane (w zł)	Należności przeterminowane (w zł)			
			31–60 dni	61–180 dni	181–360 dni	powyżej 360 dni
Wartość należności	4.657.810	3.891.300	420.410	146.100	120.000	80.000
Wskaźnik% odpisu	–	0%	10%	30%	50%	100%
Odpis aktualizujący	225.871	0	42.041	43.830	60.000	80.000
Wartość netto	4.431.939	3.891.300	378.369	102.270	60.000	0

Do ksiąg rachunkowych jednostka wprowadziła globalny odpis aktualizujący wartość przeterminowanych należności z tytułu dostaw i usług od odbiorców indywidualnych, ujmując kwotę: 225.871 zł, zapisem:

- **Wn konto 76-1** „Pozostałe koszty operacyjne”,
- **Ma konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”.

4. Odpisy aktualizujące a ustalenie odroczonego podatku dochodowego w jednostkach osób prawnych

Co kwartał w naszej spółce z o.o. weryfikujemy należności z tytułu dostaw i usług i oceniamy prawdopodobieństwo ich odzyskania. Na część należności głównej dokonujemy odpisów aktualizujących. Czy powinniśmy ustalać odroczonego podatek dochodowy, jeżeli należności te nie zostaną uregulowane do dnia bilansowego?

Odroczony podatek dochodowy ustalają wyłącznie jednostki, które są podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych i nie skorzystały z uproszczenia w tym zakresie przewidzianego w art. 37 ust. 10 ustawy o rachunkowości.

Nie tworzy się aktywów ani rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego w odniesieniu do trwałych różnic pomiędzy prawem bilansowym a podatkowym. Ten obowiązek dotyczy wyłącznie różnic przejściowych.

Odnosząc się do kwestii przedstawionej w pytaniu zwracamy uwagę, iż odpisy aktualizujące należności z tytułu dostaw i usług są kosztem uzyskania przychodów w tej części należności, która była uprzednio zaliczona do przychodów należnych, a ich nieściągalność została uprawdopodobniona zgodnie z art. 16 ust. 2a pkt 1 updop. Z kolei inne odpisy aktualizujące, o których mowa w art. 35b ustawy o rachunkowości, nie stanowią kosztów uzyskania przychodów.

Jeśli odpis aktualizujący zostanie uznany za koszt podatkowy w momencie jego dokonania (czyli uprawdopodobnienie nieściągalności nastąpi w momencie dokonania odpisu) różnica przejściowa nie wystąpi i nie trzeba będzie ustalać odroczonego podatku dochodowego. W przypadku natomiast gdy w momencie dokonania odpisu nieściągalność nie zostanie uprawdopodobniona, ale jednostka uzna, że w przyszłości wystąpią okoliczności pozwalające na podatkowe uprawdopodobnienie nieściągalności powinna ona utworzyć aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Zwracamy uwagę, że ustalając wartość podatkową należności nie należy uwzględniać należnego VAT. Nie jest on przychodem należnym w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym. Z punktu widzenia odroczonego podatku dochodowego stanowi on trwałą różnicę pomiędzy prawem podatkowym i bilansowym.

Przykład

I. Założenia:

1. Spółka z o.o. na dzień bilansowy posiadała należności w kwocie brutto: 184.500 zł (w tym VAT: 34.500 zł).
2. Należność od kontrahenta „B” z tytułu sprzedaży towarów (o okresie spłaty do 12 m-cy) w kwocie brutto: 61.500 zł (w tym VAT: 11.500 zł) jest wątpliwa. W związku z tym jednostka dokonała odpisu aktualizującego wartość tej należności w pełnej wysokości, tj.: 61.500 zł. Przy czym z uwagi na fakt, iż jednostka przewiduje w przyszłości uprawdopodobnienie nieściągalności tej należności, utworzyła odroczonego podatek dochodowy.

II. Ustalenie kwoty odroczonego podatku dochodowego:

1. Wartość bilansowa należności bez VAT: $(184.500 \text{ zł} - 34.500 \text{ zł}) - (61.500 \text{ zł} - 11.500 \text{ zł}) = 150.000 \text{ zł} - 50.000 \text{ zł} = 100.000 \text{ zł}$.
2. Wartość podatkowa należności bez VAT: $184.500 \text{ zł} - 34.500 \text{ zł} = 150.000 \text{ zł}$.
3. Różnica w kwocie: 50.000 zł jest ujemną różnicą przejściową, bowiem wartość bilansowa aktywów jest niższa od ich wartości podatkowej. W takim przypadku ustala się aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.
4. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego: $50.000 \text{ zł} \times 19\% = 9.500 \text{ zł}$.
5. Różnica z tytułu VAT w kwocie: 11.500 zł ma charakter trwały, więc nie jest uznawana w rachunku podatkowym.

III. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – odpis aktualizujący wartość należności głównej od kontrahenta „B” obejmujący: a) pełną kwotę należności brutto	61.500 zł		28

b) wartość netto	50.000 zł	76-1	
c) kwotę VAT	11.500 zł	76-1	
2. PK – aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	9.500 zł	65-0	87

IV. Księgowania:

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”		Konto 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności”		Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne” (w analityce: Odpisy aktualizujące nkup o charakterze przejściowym)	
(S.p.)	184.500		61.500 (1a)	(1b)	50.000
Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne” (w analityce: Odpisy aktualizujące nkup o charakterze trwałym)		Konto 65-0 „Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego”		Konto 87 „Podatek dochodowy od osób prawnych”	
(1c)	11.500	(2)	9.500		9.500 (2)

III. INWENTARYZACJA NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG

1. W jakim terminie i w jaki sposób należy przeprowadzić inwentaryzację należności?

Inwentaryzację należności z tytułu dostaw i usług przeprowadza się – zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o rachunkowości – na ostatni dzień każdego roku obrotowego. Inwentaryzacji tej dokonuje się, co do zasady, drogą uzyskania od kontrahentów potwierdzeń prawidłowości wykazanego w księgach rachunkowych jednostki stanu tych aktywów oraz wyjaśnienia i rozliczenia ewentualnych różnic (art. 26 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy).

Przy czym – w świetle art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o rachunkowości – inwentaryzację należności, które z uzasadnionych przyczyn nie mogą być zinwentaryzowane poprzez potwierdzenie salda, przeprowadza się drogą porównania danych ksiąg rachunkowych z odpowiednimi dokumentami i weryfikacji wartości tych składników. Dotyczy to m.in.:

- należności spornych i wątpliwych,
- należności od osób nieprowadzących ksiąg rachunkowych, tzn. należności od osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, a także od kontrahentów prowadzących działalność gospodarczą, ale nieprowadzących ksiąg rachunkowych (np. prowadzących księgę przychodów i rozchodów).

Termin i częstotliwość inwentaryzacji należności uważa się za dotrzymane, jeżeli inwentaryzację rozpoczęto nie wcześniej niż 3 miesiące przed końcem roku obrotowego, a zakończono do 15 dnia następnego roku. Ustalenie zaś stanu nastąpiło przez dopisanie do stanu lub odpisanie od stanu stwierdzonego drogą potwierdzenia salda – zwiększeń i zmniejszeń, jakie nastąpiły między datą potwierdzenia a dniem ustalenia stanu wynikającego z ksiąg rachunkowych. Przy czym stan

Druki inwentaryzacyjne dostępne są w serwisie www.druki.gofin.pl w zakładce *Rachunkowość*

wynikający z ksiąg rachunkowych nie może być ustalony po dniu bilansowym (art. 26 ust. 3 pkt 1 ustawy o rachunkowości).

W przypadku inwentaryzacji należności drogą weryfikacji powyższe regulacje nie mają zastosowania. Przepisy art. 26 ust. 3 pkt 1 ustawy o rachunkowości, umożliwiające przeprowadzanie inwentaryzacji na dowolny dzień w okresie 3 miesięcy przed końcem roku obrotowego oraz 15 dni następnego roku, dotyczą bowiem wyłącznie należności inwentaryzowanych w drodze potwierdzenia salda. Analogiczne stanowisko prezentuje Ministerstwo Finansów na swojej stronie internetowej: www.mf.gov.pl w zakładce: *Działalność/Rachunkowość/Najczęściej zadawane pytania*.

W przypadku należności z tytułu dostaw i usług, obowiązek uzgodnienia stanu salda spoczywa na wierzycielu. Najczęściej wysyła on do swoich dłużników wypełniony druk „Potwierdzenie salda” i oczekuje na potwierdzenie wykazanych w nim sald. W razie wystąpienia rozbieżności sald należy wyjaśnić przyczyny ich powstania. W przepisach bilansowych nie ma ustalonego wzoru druku „Potwierdzenie sald”. Dlatego sam dokument może wyglądać różnie, w zależności od ustaleń przyjętych w danej jednostce. Najczęściej stosowany jest druk składający się z dwóch odcinków „A” i „B”. Część „A” odbiorca zatrzymuje u siebie, natomiast odcinek „B” odsyła wystawcy z potwierdzeniem stanu należności wierzyciela (a swoich zobowiązań) lub z informacją o ewentualnych rozbieżnościach.

Druk potwierdzenia salda należności, np. sporządzony przez jednostkę, której rok obrotowy kończy się 30 września 2016 r., może wyglądać następująco:

POTWIERDZENIE SALDA (odcinek „A”)

„WERT” Sp. z o.o.
ul. Strażacka 2/3
00-100 Poznań
.....

Nadawca

„KORAL” Sp. z o.o.
ul. Warszawska 31
00-100 Poznań
.....

Odbiorca

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2016 r. poz. 1047) informujemy, że na dzień 31.07.2016 r. Wasze zadłużenie wobec naszej jednostki wynosi 9.125 zł 10 gr.

Zgodność powyższego salda z danymi Waszych ksiąg rachunkowych prosimy potwierdzić na odcinku B.

W przypadku niezgodności salda prosimy o przesłanie specyfikacji różnic.

Na powyższe saldo składają się następujące pozycje:

Nazwa, nr dowodu i treść operacji	Data wystawienia	Kwota	
		Wn zł, gr	Ma zł, gr
Faktura nr 108/07/2016	13.07.2016 r.	4.020,00	
Faktura nr 114/07/2016	21.07.2016 r.	5.105,10	

Główny księgowy
Teresa Wiśniewska
01.08.2016 r.
.....

Data i podpis

POTWIERDZENIE SALDA (odcinek „B”)

„WERT” Sp. z o.o.
ul. Strażacka 2/3
00-100 Poznań

.....
Odbiorca

„KORAL” Sp. z o.o.
ul. Warszawska 31
00-100 Poznań

.....
Nadawca

Kwota naszego zobowiązania wobec Waszej jednostki na dzień 31.07.2016 r. wynosi 9.125 zł 10 gr.

Na powyższe saldo składają się następujące pozycje:

Nazwa, nr dowodu i treść operacji	Data wystawienia	Kwota	
		Ma zł, gr	Wn zł, gr
Faktura nr 108/07/2016	13.07.2016 r.	4.020,00	
Faktura nr 114/07/2016	21.07.2016 r.	5.105,10	

Kwota salda figurująca w naszych księgach rachunkowych **jest zgodna/nie jest zgodna z powodem*)**:

.....

*) niepotrzebne skreślić

Prezes
Krystyna Kwiatkowska
04.08.2016 r.

.....
Data i podpis

Co ważne, osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie inwentaryzacji drogą uzgodnienia sald sporządzają na tę okoliczność protokoły. Opisują w nim przeprowadzone czynności oraz wszelkie rozbieżności, które wystąpiły między stanem w księgach rachunkowych jednostki, a stanem podanym przez kontrahentów.

2. Wątpliwości dotyczące inwentaryzacji drogą uzgodnienia sald

Otrzymaliśmy od naszego kontrahenta prośbę o potwierdzenie sald. Po analizie wzajemnych rozrachunków stwierdziliśmy jednak, że salda nasze są niezgodne. Co napisać na potwierdzeniu salda w takim przypadku?

W procesie potwierdzania sald uczestniczy zarówno wierzyciel, jak i dłużnik. Mimo że to do wierzyciela należy inicjatywa wysłania potwierdzenia salda dłużnikowi, to jednak do otrzymanego od wierzyciela „potwierdzenia sald” dłużnik powinien się ustosunkować.

Jeśli saldo i pozycje, które się na nie składają, wykazane przez wierzyciela na dokumencie potwierdzenia sald, są zgodne z zapisami i dowodami księgowymi w księgach rachunkowych dłużnika, to dłużnik powinien saldo potwierdzić, przykładowo umieszczając na czę-

ści „B” potwierdzenia sald informację: „saldo zgodne”, oraz zamieszczając datę i podpis osoby upoważnionej do jego podpisania w dalszej części druku.

Natomiast w sytuacji, gdy informacje wykazane na potwierdzeniu salda nie są zgodne z księgami dłużnika, wskazane jest powiadomić wierzyciela o tym, które pozycje są niezgodne i z jakich powodów. Może to nastąpić przykładowo w formie adnotacji na części „B” potwierdzenia salda odsyłanej do wierzyciela. Informacja zamieszczona na druku „Potwierdzenie salda” może przedstawiać się następująco: „saldo niezgodne, wymienione faktury zostały przez nas uregulowane przelewem bankowym w dniu 30.10.201X r.”, oraz zamieszczając datę i podpis osoby upoważnionej do jego podpisania w dalszej części druku.

Dłużnik może też, na przykład na części potwierdzenia salda, którą zamierza odesłać do wierzyciela, umieścić jedynie informację: „saldo niezgodne”. Specyfikację różnic należy wówczas załączyć na osobnej kartce lub w formie wydruku (zestawień) z własnego systemu księgowego.

Wysłaliśmy kontrahentowi potwierdzenie salda i nie otrzymaliśmy zwrotu. Czy w tej sytuacji możemy uznać, że nie zgłasza on zastrzeżeń i potraktować to saldo jako potwierdzone?

Ustawa o rachunkowości nie przewiduje tzw. „milczącego potwierdzenia salda”. Brak odpowiedzi dłużnika na wysłane przez wierzyciela pismo w sprawie uzgodnienia salda nie może być uznane za potwierdzenie tego salda przez kontrahenta (oznacza zatem saldo niepotwierdzone). Inwentaryzację takiej należności należy przeprowadzić drogą weryfikacji.

Jaka wartość podlega uzgodnieniu z kontrahentem w przypadku należności wyrażonych w walutach obcych – wyrażona w walucie obcej, czy po przeliczeniu na złote? Co z różnicami kursowymi powstałymi na dzień bilansowy?

W przypadku należności wyrażonych w walutach obcych uzgodnieniu z kontrahentem podlega wartość wyrażona w walucie, w jakiej ma nastąpić zapłata. Nie potwierdza się więc salda po przeliczeniu na walutę polską. Wykazanie na dokumencie „Potwierdzenie salda” należności po przeliczeniu na polskie złote, przy zastosowaniu różnych kursów walut, utrudniłoby uzgodnienie salda. Salda rozrachunków z kontrahentami zagranicznymi w walucie obcej podlegają co prawda na dzień bilansowy wycenie bilansowej, której efekty w postaci różnic kursowych wpływają na wynik finansowy jednostki oraz na stan należności (bądź zobowiązań) wykazywanych w bilansie, jednak różnice te nie stanowią przedmiotu uzgodnień z kontrahentem.

Czy konieczne jest wysyłanie potwierdzeń zerowych sald należności?

W świetle przepisów ustawy o rachunkowości, należności inwentaryzuje się drogą otrzymania od banków i uzyskania od kontrahentów potwierdzeń sald lub jeśli to z przyczyn uzasadnionych nie jest możliwe – drogą porównania danych z ksiąg z odpowiednimi dokumentami i weryfikacji ich wartości.

W konsultacji uzgodnionej z Departamentem Rachunkowości Ministerstwa Finansów, w zeszycie specjalnym miesięcznika „Rachunkowość”, pt. „Ustawa o rachunkowości z wyjaśnieniami uzgodnionymi z Departamentem Rachunkowości Ministerstwa Finansów” (wydawnictwo Rachunkowość sp. z o.o. w Warszawie – stan prawny na 15 kwietnia 2011 r., str. 85), jako jedną z przyczyn uzasadniających odstąpienie od uzgodnienia sald wskazano okoliczność, że koszt tej czynności przekracza kwotę, na którą należność opiewa. Podkreślono jednocześnie, że przepisy ustawy o rachunkowości nie regulują szczegółów organizacji i sposobu przeprowadzania inwentaryzacji. Jednostki same decydują, jakie w tym zakre-

się przyjmą rozwiązania, zgodnie z dobrą praktyką. Powinny one być ujęte w wewnętrznej instrukcji dotyczącej inwentaryzacji, akceptowanej przez kierownika jednostki jako osoby odpowiedzialnej za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości.

Naszym zdaniem warto potwierdzać salda zerowe. Wysyłanie do kontrahentów potwierdzeń sald należności, oprócz tego, że jest spełnieniem ustawowego obowiązku ich inwentaryzacji, stanowi jednocześnie sprawdzenie prawidłowości ich stanu w księgach rachunkowych. Uzgodnienie i potwierdzenie salda zerowego na kontach rozrachunkowych odbiorców stanowi ważną informację dla wierzyciela, że należności zostały przez dłużników uregulowane.

Jest to szczególnie uzasadnione w przypadku należności z kontrahentami, z którymi w ciągu roku występuje duża ilość transakcji, gdy powtarzają się te same kwoty lub gdy otrzymane przelewy nie wskazują jednoznacznie, jakiej operacji zapłata dotyczy.

3. Potwierdzenie salda należności z osobą nieprowadzącą ksiąg rachunkowych

Wysłaliśmy potwierdzenie salda należności do osoby, która najprawdopodobniej nie prowadzi ksiąg rachunkowych. Jednak nie otrzymaliśmy potwierdzenia wykazanych w nim sald. W jaki sposób uzgodnić saldo z tym kontrahentem?

Przepisy art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o rachunkowości stanowią, iż należności od osób nieprowadzących ksiąg rachunkowych, jeżeli ich uzgodnienie z przyczyn uzasadnionych nie było możliwe, inwentaryzuje się drogą porównania danych ksiąg rachunkowych z odpowiednimi dokumentami i weryfikacji.

Osoba nieprowadząca ksiąg rachunkowych nie ma obowiązku odpowiadania na pismo wierzyciela z prośbą o potwierdzenie salda jego należności. Nie prowadzi bowiem ewidencji umożliwiającej porównanie sald. Dlatego też inwentaryzację należności od takich osób wskazane jest przeprowadzać poprzez porównanie danych z ksiąg z odpowiednimi dokumentami i weryfikację ich wartości.

Inwentaryzowanie takich należności drogą porównania i weryfikacji nie oznacza jednak, że wierzyciel nie może podjąć próby uzgodnienia stanu należności z dłużnikiem. Wystanie potwierdzenia salda osobie nieprowadzącej ksiąg rachunkowych przypomina dłużnikowi o wysokości zobowiązania.

4. Weryfikacja należności spornych i wątpliwych

W księgach rachunkowych naszej jednostki widnieją należności z tytułu sprzedaży usług, co do których dłużnik złożył protest i prowadzone jest postępowanie w tej sprawie. Na czym polega weryfikacja takich należności?

Inwentaryzując należności sporne i wątpliwe (a więc takie, których wysokość jest kwestionowana przez kontrahentów) metodą weryfikacji należy sprawdzić każdą należność i roszczenie dochodzone na drodze postępowania cywilnego oraz te, w odniesieniu do których kontrahenci zgłosili odmowę zapłaty.

Weryfikacja należności spornych i wątpliwych polega na sprawdzeniu poprawności sald poszczególnych należności, wykazanych w księgach rachunkowych, z odpowiednimi dokumentami. Stan roszczeń w toku powództwa cywilnego można zweryfikować np. z pozwami lub wyrokami sądowymi. W odniesieniu do należności niebędących przedmiotem postępowania sądowego, co do których nastąpiła odmowa zapłaty, wskazane jest wyjaśnić powody braku zapłaty, ustalić sposób windykacji oraz sprawdzić, czy nie nastąpiło przedawnienie.

5. Spisanie drobnych sald należności

Na rozrachunkach z kontrahentami od kilku lat pozostają drobne nierozliczone salda należności z tytułu dostaw i usług. Są one spowodowane niewielkimi różnicami w zapłacie. Czy można dokonać ich odpisania w koszty?

Jeśli figurująca na koncie rozrachunkowym drobna kwota należności z tytułu dostaw i usług nie jest jeszcze przedawniona, to można ją – decyzją kierownika jednostki – uznać za nieściągalną i odstąpić od jej dochodzenia. W takiej sytuacji jej odpisanie (zapisem: **Wn konto 76-1, Ma konto 20**) nastąpi na podstawie decyzji kierownika jednostki o odstąpieniu od dochodzenia takiej należności i protokołu stwierdzającego, że przewidywane koszty procesowe i egzekucyjne związane z jej dochodzeniem byłyby równe albo wyższe od niezapłaconej kwoty.

W przypadku gdy pozostająca na saldzie rozrachunków z odbiorcą drobna kwota należności z tytułu dostaw i usług uległa już przedawnieniu, podlega ona wyksięgowaniu z ksiąg rachunkowych najpóźniej na dzień bilansowy. Nie spełnia ona już bowiem definicji aktywów gdyż nie zapewnia przyszłego wpływu do jednostki korzyści ekonomicznych.

Koszty dotyczące odpisania należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych, ujmuje się – na mocy art. 3 ust. 1 pkt 32 lit. d) ustawy o rachunkowości – w pozostałych kosztach lub przychodach operacyjnych. Odpisanie salda należności, które uległo przedawnieniu może zatem nastąpić zapisem:

- **Wn konto 76-1** „Pozostałe koszty operacyjne”,
- **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”.

Gdyby należność, której to saldo dotyczy, została wcześniej objęta odpisem aktualizującym, dokonany według zasad określonych w art. 35b ustawy o rachunkowości, to odpisanie tego salda powinno nastąpić w ciężar konta 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności”, zamiast konta 76-1.

Podstawą dokonania powyższych zapisów w księgach rachunkowych jest dowód księgowy „PK – Polecenie księgowania”. Przy czym zwracamy uwagę, że „Polecenie księgowania” jest szczególnym rodzajem dokumentu wewnętrznego. Podstawą jego wystawienia są generalnie inne dowody źródłowe, które dokumentują operacje gospodarcze. Dlatego do dowodu PK wskazane jest dołączyć odpowiednie wydruki przedstawiające salda, które będą podlegały spisaniu lub sporządzony przez jednostkę protokół. Wydruki (lub protokół) powinny również wskazywać na upływ terminu przedawnienia oraz wyrażać akceptację na dokonanie odpisów przez kierownika tej jednostki.

IV. WYCENA BILANSOWA I PREZENTACJA W BILANSIE NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG

1. Wycena należności na dzień bilansowy w kwocie wymaganej zapłaty

Na dzień bilansowy należności z tytułu dostaw i usług wycenia się, stosując art. 28 ust. 1 pkt 7 ustawy o rachunkowości, w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem zasady ostrożności.

Kwotę wymaganej zapłaty należności wyznacza nominalna kwota należności. Mogą ją powiększać kary umowne, zasądzone koszty sądowe oraz należne za zwłokę w zapłacie odsetki, których zapłaty – według stanu na dzień bilansowy – oczekuje jednostka jako wierzyciel.

Jednostka, ustalając kwotę wymaganej zapłaty, nie nalicza kontrahentowi należnych odsetek, jeżeli nie rości sobie o nie pretensji. Zatem należność główną na dzień bilansowy powiększa się o odsetki tylko wówczas, gdy wierzyciel obciąży odsetkami dłużnika, wystawioną w tym celu notą księgową lub notą odsetkową oraz w każdym przypadku, gdy w umowie odsetki takie zostały przewidziane.

Przykład

Na koniec roku obrotowego jednostka posiada należność główną od odbiorcy w kwocie: 5.000 zł. W związku ze zwłoką w zapłacie tej należności naliczono odsetki w wysokości: 120 zł, co udokumentowane zostało notą odsetkową.

Wartość tej należności ustalona na dzień bilansowy wyniesie: 5.000 zł (wartość nominalna) + 120 zł (naliczone odsetki) = 5.120 zł.

Ostrożność w wycenie należności z tytułu dostaw i usług polega na uwzględnieniu stopnia prawdopodobieństwa ich zapłaty. Jeśli zapłata nie jest prawdopodobna, należy zaktualizować wartość należności poprzez dokonanie odpisu aktualizującego.

Przykład

Na koniec roku obrotowego jednostka posiada należność główną od odbiorcy w kwocie: 6.000 zł. Część tej należności jest kwestionowana przez dłużnika (należność sporna). Zła sytuacja majątkowa i finansowa dłużnika wskazuje, że spłata tej należności w pełnej kwocie nie jest prawdopodobna. W związku z tym utworzono odpis aktualizujący wartość należności na kwotę: 4.000 zł.

Wartość tej należności ustalona na dzień bilansowy wyniesie: 6.000 zł (wartość nominalna) – 4.000 zł (odpis aktualizujący wartość należności) = 2.000 zł.

2. Wycena bilansowa należności wyrażonych w walutach obcych

W przypadku należności wyrażonych w walutach obcych na dzień bilansowy wycenia się je po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez

NBP (por. art. 30 ust. 1 pkt 1 ustawy o rachunkowości). W przypadku jednostek, których rok obrotowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, do wyceny bilansowej stosuje się średnie kursy NBP obowiązujące na dzień 31 grudnia danego roku obrotowego. Na skutek zastosowania różnych kursów walut z dnia zarachowania należności i z dnia wyceny bilansowej powstają różnice kursowe – dodatnie bądź ujemne. Dodatnie różnice kursowe przy wycenie należności powstają, jeżeli średni kurs NBP z dnia bilansowego jest wyższy od kursu zastosowanego do wyceny należności na dzień wprowadzenia ich do ksiąg. Natomiast ujemne różnice kursowe powstają, gdy kurs średni NBP z dnia bilansowego jest niższy od kursu z dnia zarachowania należności.

Powstałe różnice kursowe zalicza się odpowiednio do przychodów i kosztów finansowych, zapisem:

1) ujemne:

- **Wn konto 75-1** „Koszty finansowe”,
- **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,

2) dodatnie:

- **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- **Ma konto 75-0** „Przychody finansowe”.

Przykład

Spółka z o.o. „Alfa” na dzień bilansowy w swoich księgach rachunkowych posiadała rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi wyrażone w euro i dolarach. Według tabeli NBP z dnia bilansowego kursy średnie tych walut wynosiły: 1 USD = 3,0996 zł, 1 EUR = 4,0882 zł (kursy przykładowe).

Wycena rozrachunków na dzień bilansowy przebiegała w sposób następujący:

Pozycja	Wartość historyczna, tj. z dnia zarachowania	Wartość bilansowa	Różnica kursowa
Należności w euro	$10.000 \text{ EUR} \times 4,1083 \text{ zł/EUR} = 41.083 \text{ zł}$	$10.000 \text{ EUR} \times 4,0882 \text{ zł} = 40.882 \text{ zł}$	Ujemna w kwocie: 201 zł – wartość historyczna należności jest większa od jej wartości ustalonej na dzień bilansowy
Należności w dolarach	$5.000 \text{ USD} \times 3,1498 \text{ zł/USD} = 15.749 \text{ zł}$	$5.000 \text{ USD} \times 3,0996 \text{ zł/USD} = 15.498 \text{ zł}$	Ujemna w kwocie: 251 zł – wartość historyczna należności jest większa od jej wartości ustalonej na dzień bilansowy

3. Ujęcie należności w bilansie w zależności od tego według jakich zasad jest on sporządzony

Za należności z tytułu dostaw i usług uważa się – jak już wcześniej wskazano – ogół należności wynikających z rozrachunków jednostki przede wszystkim z tytułu sprzedaży towarów, materiałów, wyrobów gotowych i usług oraz opakowań, wynikających z zapisów na koncie 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (saldo debetowe tego konta).

Należności z tytułu dostaw i usług kwalifikuje się do należności krótkoterminowych i prezentuje w bilansie o podziale na należności w okresie spłaty:

- do 12 miesięcy – w tej pozycji wykazuje się te należności z tytułu dostaw i usług, które są wymagane w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego,

- powyżej 12 miesięcy – w tej pozycji wykazuje się należności z tytułu dostaw i usług, których ostateczny termin zapłaty wypada w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Sposób prezentacji salda Wn konta 20 w bilansie – w zależności od tego, według którego załącznika do ustawy o rachunkowości jest on sporządzany – zaprezentowano w tabeli.

Prezentacja w bilansie według załącznika		
nr 1 dla jednostek innych niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji	nr 4 dla jednostek mikro	nr 5 dla jednostek małych
W aktywach bilansu jako należności krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług (o okresie spłaty: do 12 miesięcy i powyżej 12 miesięcy) wobec jednostek: – powiązanych w poz. B.III.1 lit. a) – pozostałych, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale w poz. B.III.2 lit. a) – pozostałych w poz. B.III.3 lit. d)	W aktywach bilansu w pozycji: – B. „Aktywa obrotowe, w tym należności krótkoterminowe”	W aktywach bilansu w pozycji: B.II. „Należności krótkoterminowe” w tym: a) z tytułu dostaw i usług, w tym: – do 12 miesięcy – powyżej 12 miesięcy

4. Należności umorzone, przedawnione lub nieściągalne

Czy na dzień bilansowy należy wyksięgować z ksiąg rachunkowych należności umorzone, przedawnione i nieściągalne?

Przepisy art. 28 ust. 1 pkt 7 ustawy o rachunkowości stanowią, iż nie rzadziej niż na dzień bilansowy należności wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem zasady ostrożności. Oznacza to, że w sporządzanym na koniec roku obrotowego sprawozdaniu finansowym jednostka ma obowiązek przedstawić realną wartość należności.

Natomiast należności przedawnione, umorzone lub nieściągalne nie mogą być uznane za realne – nie zostaną bowiem uregulowane. Ponadto nie mogą figurować w księgach i sprawozdaniu finansowym jako aktywa, gdyż nie przyniosą jednostce w przyszłości żadnych korzyści ekonomicznych. Dlatego utrata ich wartości, stwierdzona najpóźniej na dzień bilansowy (w toku corocznej inwentaryzacji poprzedzającej zamknięcie ksiąg rachunkowych), a spowodowana:

- upływem przewidzianego prawem terminu przedawnienia,
- zwolnieniem kontrahenta z długu (za jego zgodą) i rezygnacją ze ściągania należności (umorzenie), albo
- udokumentowanym brakiem możliwości zaspokojenia (wyegzekwowania) należności w sposób opłacalny (nieściągalność),

wywołuje konieczność odpisania (wyksięgowania) takich należności.

Należności te – stosownie do art. 35b ust. 3 i 4 ustawy o rachunkowości – odpisuje się:

- 1) w ciężar konta 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności” – jeżeli uprzednio dokonano odpisu aktualizującego ich wartość, zapisem:
 - **Wn konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”,
 - **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- 2) w ciężar konta pozostałych kosztów operacyjnych lub kosztów finansowych – jeżeli nie dokonano odpisów aktualizujących ich wartość lub dokonano ich w niepełnej wysokości, zapisem:

- **Wn konto 76-1** „Pozostałe koszty operacyjne” lub 75-1 „Koszty finansowe”,
- **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”.

Przykład

I. Założenia:

Jednostka otrzymała od komornika postanowienie o nieściągalności należności z tytułu dostawy towarów w kwocie brutto: 7.626 zł (kwota netto: 6.200 zł, VAT: 1.426 zł). Należność ta nie była objęta odpisem aktualizującym.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – odpisanie nieściągalnej należności w koszty na podstawie otrzymanego od komornika postanowienia o nieściągalności	7.626 zł	76-1	20

III. Księgowania:

Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”			
(1)	7.626	(S.p.)	7.626	7.626	(1)

5. Nieuregulowane należności w walucie obcej – wycena bilansowa i spisanie należności przedawnionych

Jak wyksięgować z ksiąg rachunkowych należność z tytułu dostaw towarów wyrażoną w euro od kontrahenta zagranicznego, gdy jest już przedawniona? Należność wyceniliśmy na dzień bilansowy po średnim kursie NBP.

5.1. Wycena należności w walucie obcej na dzień bilansowy oraz bilansowa zasada ostrożności

Należności z tytułu dostaw towarów wyrażone w walutach obcych wprowadza się do ksiąg rachunkowych po ich przeliczeniu według kursu średniego ogłoszonego dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień ich powstania. W przypadku należności dzień ten pokrywa się najczęściej z dniem poprzedzającym wystawienie faktury sprzedaży.

Jeżeli na dzień bilansowy należność w walucie obcej nie zostanie uregulowana, to przelicza się ją po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski.

Obowiązek wyceny na dzień bilansowy należności wyrażonych w walutach obcych wynika z art. 30 ust. 1 pkt 1 ustawy o rachunkowości.

Różnice kursowe (dodatnie lub ujemne) dotyczące należności wyrażonych w walutach obcych, powstałe na dzień ich wyceny, zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych (por. art. 30 ust. 4 ustawy o rachunkowości).

Tym samym różnice kursowe z wyceny bilansowej wpływają na wynik finansowy jednostki i wykazuje się je w odpowiedniej pozycji rachunku zysków i strat.

Jeżeli w wyniku wyceny bilansowej powstała ujemna różnica kursowa ujmuje się ją w księgach, zapisem:

- **Wn konto 75-1** „Koszty finansowe”,
- **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”.

Natomiast w sytuacji, gdy w wyniku wyceny bilansowej powstaje dodatnia różnica kursowa można ją zaksięgować zapisem:

- **Wn konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”,
- **Ma konto 75-0** „Przychody finansowe”.

W przypadku należności (w tym również należności w walucie obcej), których spłata przez nabywców jest zagrożona bądź wyegzekwowanie ich może przysparzać trudności, następuje utrata wartości użytkowej. Bilansowa zasada ostrożności nakazuje uwzględnić w wyniku finansowym bez względu na jego wysokość m.in. zmniejszenie wartości handlowej składników aktywów, w tym także należności (zob. art. 7 ust. 1 ustawy o rachunkowości), a wyrazem tego są odpisy aktualizujące ich wartość.

Odpisy aktualizujące wartość należności księguje się w zależności od rodzaju tej należności, zapisem:

- **Wn konto 76-1** „Pozostałe koszty operacyjne” lub **75-1** „Koszty finansowe”,
- **Ma konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”.

Równolegle do wyceny bilansowej należności wyrażonej w walucie obcej, objętej odpisem aktualizującym, dokonuje się również przeliczenia uprzednio dokonanego odpisu aktualizującego. Przebiega to w księgach rachunkowych następującymi zapisami:

- 1) dodatnia różnica kursowa z wyceny bilansowej: **Wn konto 20, Ma konto 75-0** oraz równolegle wartość odpisu aktualizującego: **Wn konto 75-1, Ma konto 28**,
- 2) ujemna różnica kursowa z wyceny bilansowej: **Wn konto 75-1, Ma konto 20** oraz równolegle wartość odpisu aktualizującego: **Wn konto 28, Ma konto 75-0**.

Przykład

I. Założenia:

1. Jednostka wyceniła na dzień bilansowy należność z tytułu dostaw towarów kontrahentowi z Wielkiej Brytanii, która do dnia bilansowego nie została zapłacona:
 - a) wartość należności na dzień powstania: $2.000 \text{ GBP} \times 5,2149 \text{ zł/GBP}$ (kurs przykładowy) = 10.429,80 zł,
 - b) wartość należności na dzień bilansowy: $2.000 \text{ GBP} \times 5,4648 \text{ zł/GBP}$ (kurs przykładowy) = 10.929,60 zł,
 - c) różnica kursowa z wyceny bilansowej: $10.929,60 \text{ zł} - 10.429,80 \text{ zł} = 499,80 \text{ zł}$.
2. Na 100% należności jednostka utworzyła odpis aktualizujący, ponieważ jej zapłata jest wątpliwa. Wycena odpisu aktualizującego: $2.000 \text{ GBP} \times (5,4648 \text{ zł/GBP} - 5,2149 \text{ zł/GBP}) = 499,80 \text{ zł}$.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – utworzenie odpisu aktualizującego wartość należności	10.429,80 zł	76-1	28

2. PK – wycena bilansowa należności wyrażonej w GBP:			
a) dodatnia różnica kursowa	499,80 zł	20	75-0
b) równolegle – wycena odpisu aktualizującego	499,80 zł	75-1	28

III. Księgowania:

Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne”		Konto 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności”		Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Kontrahenci zagraniczni)	
(1)	10.429,80		10.429,80 (1)	(S.p.)	10.429,80
			499,80 (2b)	(2a)	499,80
			10.929,60 (S.k.)	(S.k.)	10.929,60
Konto 75-1 „Koszty finansowe”		Konto 75-0 „Przychody finansowe”			
(2b)	499,80		499,80 (2a)		

Jeśli utworzono odpis aktualizujący na całość należności (tak, jak w ww. przykładzie), to można pominąć zapis na kontach 75-1 oraz 75-0 i skutki wyceny bilansowej ująć następująco:

- 1) dodatnia różnica kursowa z wyceny bilansowej: **Wn konto 20, Ma konto 28**,
- 2) ujemna różnica kursowa z wyceny bilansowej: **Wn konto 28, Ma konto 20**.

5.2. Przedawniona należność wyrażona w walucie obcej, nieobjęta odpisem aktualizującym jej wartość

Na dzień bilansowy jednostka ocenia, czy należność widniejąca w jej księgach rachunkowych jest możliwa do odzyskania w wykazanej w księgach wartości. Zasadniczo przedawnienie należności sprawia, że należność nie przyniesie w przyszłości jednostce korzyści ekonomicznych. Taka należność nie powinna figurować na dzień bilansowy w aktywach bilansu. Należności przedawnione podlegają wyksięgowaniu z ksiąg rachunkowych zgodnie z art. 35b ust. 3 lub 4 ustawy o rachunkowości.

Przedawnione należności zmniejszają dokonane uprzednio odpisy aktualizujące ich wartość, a te od których nie dokonano odpisów aktualizujących albo dokonano je w niepełnej wysokości, zalicza się do pozostałych kosztów operacyjnych lub kosztów finansowych, zależnie od charakteru należności, zapisem: **Wn konto 76-1 lub 75-1, Ma konto 20**.

Odpisanie należności w walucie obcej, na którą wcześniej utworzono odpis aktualizujący, ujmuje się z kolei zapisem: **Wn konto 28, Ma konto 20**.

Zwracamy uwagę, że zaliczeniu (odpisaniu) w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych lub kosztów finansowych podlega wartość ustalona według kursu waluty obcej obowiązującego w dniu powstania należności.

Wartość należności, która ma być spisana z ksiąg rachunkowych nie podlega już więcej wycenie na dzień bilansowy, a naliczone dotychczas różnice kursowe ustalone na poprzedni dzień bilansowy, jeśli nie zostały wyksięgowane na początku roku obrotowego, podlegają wystornowaniu zapisem:

- 1) dodatnie różnice kursowe (storno czerwone): **Wn konto 20, Ma konto 75-0**,
- 2) ujemne różnice kursowe (storno czerwone): **Wn konto 75-1, Ma konto 20**.

Przykład

I. Założenia:

1. W 2012 r. jednostka wystawiła kontrahentowi z UE fakturę tytułem sprzedaży towarów na kwotę: 2.000 EUR. Należność od kontrahenta ujęła w księgach rachunkowych w dniu jej powstania po kursie: 4,00 zł/EUR, co dało kwotę: 8.000 zł.
2. Na każdy dzień bilansowy jednostka wyceniała tę należność według średniego kursu NBP. Na koniec 2015 r. kurs ten wynosił: 4,1472 zł/EUR (kurs przykładowy). Należność w wysokości: 2.000 EUR przeliczona po tym kursie wynosiła: 8.294,40 zł. Różnica kursowa z wyceny bilansowej wynosiła: 8.294,40 zł – 8.000 zł = 294,40 zł i została odniesiona na konto przychodów finansowych.
3. W 2016 r. figurującą w księgach rachunkowych należność w kwocie: 2.000 EUR uznano za przedawnioną i wyksięgowano.

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
1. PK – storno różnic kursowych z wyceny bilansowej	– 294,40 zł	20	75-0
2. PK – wyksięgowanie przedawnionej należności według kursu waluty z dnia powstania tej należności	8.000,00 zł	76-1	20

III. Księgowania:

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami”
(w analizie: Kontrahenci zagraniczni)

(S.p.) 8.294,40	8.000,00	(2)
(1) – 294,40		
8.000,00	8.000,00	

Konto 76-1 „Pozostałe
koszty operacyjne”

(2) 8.000,00	
--------------	--

Konto 75-0 „Przychody finansowe”

– 294,40	(1)
----------	-----

5.3. Przedawniona należność wyrażona w walucie obcej, objęta odpisem aktualizującym jej wartość

Spisanie należności wyrażonej w walucie obcej, objętej odpisem aktualizującym, z powodu jej przedawnienia może przebiegać zapisem:

- **Wn konto 28** „Odpisy aktualizujące wartość należności”,
- **Ma konto 20** „Rozrachunki z odbiorcami”.

Przykład

I. Założenia:

Na podstawie danych z poprzedniego przykładu, przy czym jednostka:

- w 2015 r. utworzyła odpis aktualizujący wartość należności na kwotę: 8.000 zł (2.000 EUR),

- na 31 grudnia 2015 r. wyceniła należność oraz odpis aktualizujący według średniego kursu euro ogłoszonego przez NBP na dzień bilansowy; dodatnią różnicę z wyceny bilansowej ujęła zapisem: **Wn konto 20, Ma konto 28.**

II. Dekretacja:

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
A. Zapisy w księgach grudnia 2015 r.			
1. PK – utworzenie odpisu aktualizującego należność	8.000,00 zł	76-1	28
2. PK – dodatnia różnica z wyceny bilansowej należności i odpisu	294,40 zł	20	28
B. Zapisy w księgach grudnia 2016 r.			
1. PK – spisanie przedawnionej należności w walucie	8.294,40 zł	28	20

III. Księgowania:

A. Zapisy w księgach grudnia 2015 r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Kontrahenci zagraniczni)	Konto 76-1 „Pozostałe koszty operacyjne”	Konto 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności”
(S.p.) 8.000,00	(1) 8.000,00	8.000,00 (1)
(2) 294,40		294,40 (2)

B. Zapisy w księgach grudnia 2016 r.

Konto 20 „Rozrachunki z odbiorcami” (w analityce: Kontrahenci zagraniczni)	Konto 28 „Odpisy aktualizujące wartość należności”
(S.p.) 8.294,40 8.294,40 (1)	(1) 8.294,40 8.294,40 (S.p.)

ZESZYTY METODYCZNE RACHUNKOWOŚCI. DODATEK

Redakcja:

Redaktor Naczelna: Wiesława Śliwińska-Sokół
Dodatek opracowała: Jolanta Idzikowska
adres: 66-400 Gorzów Wlkp., ul. Owocowa 8
e-mail: zeszyty@gofin.pl

Wydawca:

Wydawnictwo Podatkowe GOFIN sp. z o.o.
adres: 66-400 Gorzów Wlkp., ul. Owocowa 8
tel.: 95 720 85 40, faks 95 720 85 60

NAKŁAD **13 550**

Publikacje zamieszczone w czasopiśmie nie stanowią opinii prawnych, urzędowej interpretacji przepisów ani innego oficjalnego stanowiska organów państwowych.

Wszelkie prawa zastrzeżone: kopiowanie, przedruk i rozpowszechnianie zabronione.